

Motion till riksdagen 2005/06:L283

av **Gustav Fridolin och Ulf Holm (mp)**

Patent på datorprogram

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att patentkrav på ett datorprogram, antingen som sådant eller på en bärare, inte skall vara tillåtet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att publicering eller distribuering av information aldrig kan utgöra patentintrång.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en definition av begreppen bidrag och uppfinning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om definition av teknikområde.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en förbättring av databehandlingseffektivitet, som t.ex. ökad operationshastighet eller minskad felbenägenhet hos ett databehandlingssystem, inte är ett tekniskt bidrag.

Motivering

Sverige är anslutet till europeiska patentkonventionen. Detta innebär att patent som meddelas av europeiska patentverket i München är precis lika giltiga som de som meddelas av vårt eget patentverk, förutsatt att de översätts till svenska.

Europeiska patentkonventionen är en mellanstatlig konvention. Den är inte bindande, men eftersom de patent som europeiska patentverket utfärdar är precis lika giltiga som de som meddelas i Sverige vore det orimligt om vi i Sverige nekade ett patent som kan erhållas i München. Därför är det önskvärt att de båda patentverkens regelverk anpassas till varandra.

Högsta domstolen har vid flera tillfällen, bland annat i domen T4707-98, framfört detta:

Fel! Okänt namn på

Det kan vara önskvärt att en nationell domstol så långt möjligt anpassar sig till den praxis som tillämpas inom [det europeiska patentverket] EPO.

Regeringsrätten har också i pleniavgörandet RÅ 1990 ref 84 slagit fast, att Sveriges anslutning till den europeiska patentkonventionen gjort det nödvändigt att vi i vår interna rättstillämpning inom ramen för vad som är förenligt med svensk lagstiftning beaktar den praxis som kommit till uttryck inom det europeiska patentverket.

Den svenska patenträtten är därför nära knuten till det europeiska patentverket och vår rättstillämpning utvecklas alltmer i linje med europeiska patentverkets praxis. Frågan är om vi som lagstiftare kan göra något när vår rättstillämpning utvecklas på ett sätt vi tycker är felaktigt.

När vi ser på utvecklingen av rättstillämpningen vad gäller patent på datorprogram verkar det som om vi i realiteten förlorat kontrollen över vår egen lagstiftning. Ska vi som lagstiftande församling acceptera det?

Europeiska patentverkets praxis

Att europeiska patentverkets praxis påverkat svensk rättstillämpning framgår exempelvis av ett pressmeddelande från Statskontoret den 15 september 2003. Där beskrivs hur Statskontoret invänder mot ett patent på "överföring och hantering av elektroniska blanketter" som beviljats både här hemma och i München. Statskontoret hävdar att patentet bara avser en administrativ metod för att förmedla en blankett och att det inte är fråga om en uppfinning som tillhör det patenterbara området enligt svensk patentlag.

En snabb sökning i europeiska patentverkets databas i den klass blankettpatentet tillhör ger nästan 7 000 träffar. Hur många av dem som motsvarar patent på metoder som torde vara relevanta för Statskontorets 24-timmarsmyndighet är omöjligt att avgöra, men blotta antalet indikerar att europeiska patentverket anser att sådana metoder tillhör det patenterbara området.

Att europeiska patentverket utökat det patenterbara området framgår särskilt tydligt om man jämför hur verkets tolkningshandledning förändrats från konventionens bildande fram till idag. Idag är så kallade programkrav vanliga, 1978 var de explicit förbjudna. Det har varit en glidande utveckling. Som exempel kan nämnas att en ansökan om patent på en metod att bestämma i vilken ordning kunder ska betjänas fick avslag i Sverige 1983. Europeiska patentverket beviljade samma patent 1987.

Riksdagsmotioner

Flera riksdagsledamöter, t.ex. Lennart Daléus (c) och Kenneth Johansson (c), har i flera motioner påtalat att utvecklingen vad gäller patent på datorprogram

Fel! Okänt namn på

går åt fel håll. Krav har framförts på att Sverige i internationella förhandlingar ska framföra att patent på datorprogram inte ska få förekomma.

Varje motion har hittills fått avslag med motiveringen att ”de synpunkter som förts fram i motionen övervägs av regeringen i samband med de fortsatta överläggningarna inom EU”, vilket syftar på direktivet om patent på datorprogram som kom från kommissionen i februari 2002.

Till skillnad från vad som man kan anta angavs som skäl för avslag, syftade direktivet inte till att stoppa patent på datorprogram. Förslaget syftade i stället till att kodifiera den praxis som tillämpas av det europeiska patentverket. Nu när behandlingen i EU är avslutad är det aktuellt att väcka en motion om detta igen.

Europaparlamentet

Ändringsförslagen till EU-kommissionens förslag som antogs av EU-parlamentet i september 2003 drog en tydlig gräns för det patenterbara området. Gränsen var härledd från principerna bakom europeiska patentkonventionen istället för europeiska patentverkets tolkning av konventionen.

Strax innan den slutliga omröstningen arbetades det fram ett kompromissförslag. Det hade stöd i alla politiska grupper och var en sammanfattning och sammanjämkning av allt arbete som EU-parlamentet lagt ned under nästan 4 års behandling av direktivet. Kompromissförslaget hade en avgörande betydelse för utvecklingen fram till den slutgiltiga omröstningen, och bestod i princip av en rad klagöranden med syfte att återanknyta till principerna bakom den europeiska patentkonventionen.

Den 6 juli 2005 förkastade slutligen EU-parlamentet hela direktivet. Alla svenska EU-parlamentariker från alla svenska riksdagspartier röstade enhälligt ned förslaget. Det innebär att justitieminister Thomas Bodströms påstående ”Sverige stöder fortfarande denna text” från den 20 januari i år inte är korrekt idag. Förslaget att ändra lagen efter europeiska patentverkets praxis gick inte igenom. Hela idén saknar parlamentariskt stöd. En tydlig markering att man inte vill ha patent på datorprogram i Europa.

Patent på riktiga uppfinningar

Riksdagen, som Sveriges lagstiftande församling, måste nu ta intryck av EU-parlamentets beslut och ta till sig det arbete EU-parlamentet utfört. Vidare måste Sverige även påverka europeiska patentverket till att upphöra med den allt vidare tolkningen av konventionen.

Lagen måste också göras tydlig. Under EU-parlamentets arbete framfördes gång på gång att datorprogram inte ska kunna patenteras, samtidigt som det måste säkerställas att datorstödda uppfinningar ska kunna patenteras. För att klargöra detta krävs en rad definitioner och förtydliganden.

Fel! Okänt namn på

En datorstödd uppfinning är en uppfinning som har stöd av datorer och datorprogram för att till exempel framställa en kemisk förening eller styra en fysikalisk process. Det är naturligtvis självklart att det inte är datamaskinen i sig som framställer den kemiska föreningen eller utgör den fysikaliska processen.

Datamaskinen är en särskild sorts maskin. Den behandlar data, inget annat. I själva verket är en datamaskin ett förverkligande av en abstrakt matematisk maskin som materialiserad består av processorer, minnen och lagringsutrymmen, och har gränssnitt för informationsutbyte med mänskliga användare eller andra externa system. Ett ”databehandlingssystem” är en dator eller ett nätverk av datorer. Ett ”datorprogram” är en lösning av ett problem genom beräkningar med hjälp av ett databehandlingssystem. Sådana lösningar ska inte kunna patenteras. Detta synsätt överensstämmer med Patentbesvärstättens resonemang i domen 01-157 från år 2002. Domen gäller ett avslag på en ansökan om ett patent på ett elektroniskt börshandelssystem:

Att datorisering leder till ett snabbare och tillförlitligare genomförande ligger i sakens natur och är ett generellt syfte med datorisering. De fördelar som det patentsökta förfarandet medför i dessa avseenden bidrar således inte heller till att förfarandet får teknisk karaktär.

Lösningar som ger snabbare och tillförlitligare databehandling ska alltså inte gå att patentera, eller mer generellt, lösningar på databehandlingsproblem är inte patenterbara.

Med ovanstående definitioner blir det möjligt att förstå begreppet databehandling utan att det blir för vidsträckt och utan att det som Thomas Bodström påstod i januari 2005, skulle strida mot internationella åtaganden. Riktiga uppfinningar är patenterbara oavsett om de använder sig av databehandling eller inte.

Tekniskt bidrag

I Sverige meddelas inte patent på datorstödda affärsmetoder som saknar teknisk karaktär (se 01-157 ovan), men det finns även krav på att en uppfinning måste innefatta ett så kallat tekniskt bidrag. Kompromissförslaget i EU-parlamentet försökte klargöra detta centrala begrepp eftersom det som kommit att användas på lite olika sätt i Europa. Följande klargörande är därför särskilt viktigt:

En ”uppfinning” är ett bidrag till teknikens ståndpunkt på ett teknikområde. Bidraget är den uppsättning egenskaper genom vilka patentkravens samlade omfång förmodas skilja sig från vad som tidigare är känt. Bidraget måste vara tekniskt, det vill säga, det måste ha tekniska egenskaper och tillhöra ett teknikområde. Utan ett tekniskt bidrag föreligger inte något patenterbart och ingen uppfinning. Det tekniska bidraget måste uppfylla villkoren för patenterbarhet. I synnerhet måste det tekniska bidraget vara nytt och inte uppenbart för en fackman.

Termen ”teknikområde” är också viktig. Ett teknikområde är en gren av tillämpad naturvetenskap inom vilken kunskap uppnås genom experiment med

Fel! Okänt namn på

kontrollerbara naturkrafter. Denna definition överensstämmer med det teknikbegrepp svensk patentlagstiftning vilar på (NU 1963:6):

Det på grundlag af de gældende love i de nordiske lande udviklede opfindelsesbegreb indeholder et krav om, at opfindelsen skal have teknisk karakter. Nogen eksakt bestemmelse af, hvad der ligger heri, kan næppe gives, men der ligger i begrebet i hvert fald et krav om, at der skal være tale om løsning af en opgave ved hjælp af naturkræfter, d.v.s. ved en lovbundet udnyttelse af naturens materie og energi.

Datorprogram

Datorprogram skyddas av upphovsrätten och kan liksom böcker och musik publiceras och distribueras till exempel på CD-skivor eller via Internet. Publicering och spridning av information är i själva verket livsnerven i det moderna informationssamhället, och ska därför skyddas så effektivt som möjligt. Ett patentskydd skulle vara långsamt, långtgående och dyrt i jämförelse med det skydd upphovsrätten skapar.

De institutioner som driver utvecklingen av rättstillämpningen vad gäller patent på datorprogram måste lyssna till lagstiftaren och läsa lagen med lagstiftarens intentioner för ögonen. Denna motion är avsedd att klargöra betydelsen av ett antal grundläggande begrepp för att förhindra att datorprogram patenteras i Sverige och Europa.

Stockholm den 30 september 2005

Gustav Fridolin (mp)

Ulf Holm (mp)